

■ REDACTIONEEL

Appels, fruit en buitengerechtelijk kosten rechtsbijstand

De uurtarieven in de letselschadeadvocatuur zijn vanaf 2001 (te) hard gestegen. Die stijging ligt aanzienlijk hoger dan de inflatiecijfers. Dit stelt professor Faure op basis van een onderzoek in opdracht van het Personenschade Instituut Verzekeraars (PIV).¹ De onderzoeksresultaten zijn door prof. Faure gepresenteerd op het LSA-symposium. Het PIV ziet hierin zijn vermoedens bevestigd dat er geen rem zit op de tariefstijging (de verzekeraar betaalt toch). Een fenomeen dat wordt aangeduid met 'fee-shifting'. Er zou daarbij sprake zijn van onvoldoende marktwerking. Wie de onderzoeksresultaten kritisch bekijkt, ziet echter dat het onderzoek de conclusies van Faure en het PIV niet kunnen dragen.

Wat zijn nu precies de onderzoeksresultaten van Faure? Uit het onderzoek kwam naar voren dat de gemiddelde uurtarieven die de letselschade-advocaten hanteerden in de periode 2001-2006 zijn gestegen met 21,76%.² De grootste stijging deed zich voor bij de invoering van de euro in 2002 (6,57%).

De stijging van het consumentenprijsindexcijfer over deze periode bedroeg 9,79% en het indexcijferstijging voor de CAO lonen bedroeg 10,82%. Het curatorentarief steeg met 12,81%. De conclusie uit het onderzoek luidde dan ook dat de buitengerechtelijke (advocaats)kosten ongeveer tweemaal zo sterk waren gestegen als de hiervoor genoemde indicatoren.

Aan deze conclusie kan, er van uitgaande dat het onderzoek netjes is uitgevoerd, weinig worden afgedaan. Een belangrijke vraag daarbij is wel of die prijsstijging zich alleen in de letselschade-advocatuur heeft voorgedaan of dat ook de uurtarieven van de andere advocaten is gestegen. Als alle uurtarieven zijn gestegen, dan zijn de door Faure en het PIV getrokken conclusies veel te voorbarig. Ik kom daar hierna nog op terug.

Opvallend is dat in het onderzoek van Faure wel over de landsgrenzen is gekeken, maar niet uitvoerig is gekeken naar ontwikkelingen van de uurtarieven van advocaten in Nederland. Er is althans niet verder gekeken dan het curatorentarief en naar een onderzoek van de Nederlands Orde van Advocaten uit 2005.³ Uit dat onderzoek bleek dat het gemiddeld uurtarief van alle advocaten inclusief de uren op toevoegingsbasis € 150,00 exclusief BTW bedroeg. Rekeninghoudend met het erg lage toevoe-

gingstarief, zal het gemiddeld uurtarief in "betalende" zaken aanmerkelijk hoger liggen. Dit onderzoek kan dan ook weinig bijdragen aan het verkrijgen van een goed beeld van de wijze waarop de uurtarieven zich in de advocatuur in het algemeen hebben ontwikkeld. Helaas wordt in het onderzoek van Faure niet gezocht naar informatie over de prijsontwikkeling binnen de advocatuur. De hoogste tijd dus omdat alsnog te doen.

Informatie over deze prijsontwikkeling is vrij eenvoudig te verkrijgen bij het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het CBS maakt in haar cijfers onderscheid tussen de door advocaten gehanteerde standaarduurtarieven en de daadwerkelijk gerealiseerde uurtarieven. De gerealiseerde uurtarieven geven het meest realistische beeld en dat zijn ook de tarieven die – naar ik aanneem – als basis hebben gediend voor het onderzoek van Faure.

Wat blijkt er dan uit de gegevens van het CBS? Daaruit blijkt dat de tarieven in de hele advocatuur in de jaren 2000-2006 met 23,6 procent zijn gestegen.⁴ Conclusie: de letselschadeadvocatuur loopt dus in de pas met de prijsontwikkelingen in de hele advocatuur. Helaas zien we hierover niets terug in het rapport van Faure.

Van een goed wetenschappelijk onderzoek mag worden verwacht dat dat onderzoek in een breder kader wordt geplaatst, althans die kaders op zijn minst worden onderzocht. We moeten als het gaat om gedegen onderzoek niet appels met peren vergelijken, maar het is wel belangrijk om op zijn minst appels met appels te vergelijken. Wat heeft het immers voor zin om alleen de prijsstijging van Jonagold appels te onderzoeken en daar verklaringen voor te zoeken als ook niet tevens wordt onderzocht of een soortgelijke prijsontwikkeling zich ook ten aanzien van andere appels voordoet? Sterker, het onderzoek kan veel aan kracht winnen indien ook de prijsontwikkeling van de peer, of beter nog, de gehele fruitmarkt tegen het licht wordt gehouden.

Mogelijk past de stijging van de tarieven van letselschade-advocaten en de advocatuur in het algemeen, in een bredere tendens, namelijk een stijging van de uurtarieven in

¹ M.G. Faure, N.J. Philipsen, F. Fernhout, Honoraria van Belangenbehartigers in Letselschadezaken, Onderzoek in opdracht van de Stichting Personenschade Instituut van Verzekeraars, METRO, Universiteit Maastricht, 23 januari 2008.

² De uurtarieven van schaderegelaars (niet-advocaten) stegen met 28,77%. Deze laat ik verder buiten beschouwing.

³ Onderzoek METRO a.w., par. 4.1.2 en 4.2.

⁴ E. Dijkstra en R. Vleemink, Pilotonderzoek naar een prijsindexstatistiek voor de advocatuur, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg, 1 maart 2004: In de periode 2002 tot en met 2002 zijn de uurtarieven gestegen met maar liefst 12%. In de periode 2001-2002 was de stijging 8%, dat is meer dan de hiervoor vermelde stijging van 6,75% bij de letselschadeadvocatuur.

N. Noordam en R. Vleemink, Prijsindexcijfers advocatuur 2002-2004, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg, 11 maart 2004: de gerealiseerde uurtarieven in de advocatuur in 2003 ten opzichte van 2002 zijn gestegen met 4,6%.

Vanaf 2003 wordt het prijsindexcijfer voor de advocatuur door het CBS per kwartaal bijgehouden, zie: www.statline.cbs.nl. Deze cijfers laten over de periode 2003 t/m 2006 een gemiddelde prijsontwikkeling van advocatendiensten zien van 11%. (8%+4,6%+ 11% = 23,6%).

de markt van zakelijke dienstverlening. Om een voorbeeld te noemen: de accountantstarieven (de gerealiseerde uurtarieven) zijn in de periode 2000-2002⁵, dus over een periode van 2 jaar, gestegen met 12% en de tarieven stegen het jaar daarop (2003) opnieuw met 6%.⁶ Dat is een behoorlijke stijging en het zou interessant zijn om te bezien of er voor die stijging vergelijkbare oorzaken zijn als voor de prijsstijgingen bij andere zakelijke dienstverleners. Dat is echter in het onderzoek van Faure niet gebeurd, waardoor de conclusies van Faure volledig in de lucht blijven hangen.

Feit is dat juristen schaars worden en dat dat invloed heeft op de salarissen van ondermeer advocaten.⁷ Aangezien personeelskosten verreweg de belangrijkste kostenpost vormen van advocatenkantoren, heeft deze kostenpost zeker invloed op de uurtarieven. Dat kan dus een goede verklaring zijn voor de gestegen uurtarieven, ook in de letselschade-advocatuur. Hoe dat ook zij, indien een prijsstijging binnen de letselschade-advocatuur niet uit de pas loopt met een prijsstijging binnen de advocatuur als geheel, en breder, binnen de markt van de zakelijke dienstverlening, kan een (te) beperkte marktwerking niet als oorzaak voor die prijsstijging worden aangewezen. En het gaat al helemaal te ver om vervolgens op basis van een dergelijke ongefundeerde conclusie te pleiten voor normering van de kosten rechtbij-

stand, zoals het PIV doet in haar persbericht van 24 januari 2008.⁸ Het onderhandelingsklimaat in de letselschade is niet gebaat bij een dergelijke ongenueanceerde en zelfs tendentieuze berichtgeving die vervolgens gretig door de dagbladpers wordt overgenomen.

Zinvoller is het om te investeren in een verbeterde vertrouwensrelatie tussen verzekeraar en advocaten die slachtoffers terzijde staan. Gesprekken en eventueel afspraken over de wijze van declareren en bevoorschotting op buitengerechtelijke kosten en overlegafspraken, in geval van discussie over de buitengerechtelijke kosten, kunnen veel kou uit de lucht nemen. Ik verwijs in dit verband ook naar de slotopmerkingen van J.M. Beer in zijn artikel in *Verkeersrecht*.⁹ Hij wijst er onder andere op dat verzekeraars en advocatenkantoren er goed aan doen om, in het geval er een geschil is over declaraties, binnen hun organisaties de mogelijkheid te creëren om desnoods door anderen dan de dossierbehandelaars overleg te laten plegen.

Dat is een veel constructievere oplossing dan via de media proberen om letselschade-advocaten in een kwaad daglicht te zetten. Dat doet afbreuk aan een goed onderhandelingsklimaat en zet de verhouding onnodig onder druk.

John Roth

⁵ J. van der Wenden, Pilotonderzoek naar een prijsindexstatistiek voor accountants-, boekhoud-, belasting- en administratiekantoren, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg, 10 mei 2004.

⁶ www.statline.cbs.nl

⁷ www.rechtenstudie.nl, 29 maart 2007, Salarissen advocaat-medewerkers.

⁸ Zie website PIV: www.stichtingpiv.nl; Persbericht: PIV wil normering nota belangenbehartiger bij personenschade.

⁹ J.M. Beer, Buitengerechtelijke kosten; goede en onafhankelijke rechtsbijstand bedreigd, *Verkeersrecht*, 2007-9, p. 275-276